

VATSLAV LEOPOLD SEROŞEVSKİ'NİN “YAKUTSKİE RASSKAZI” ADLI ESERİ

Muvaffak DURANLI

ÖZET

Polonya kökenli- Sibiryaya sürgünü Vatslav Leopold Seroşevski, hayatının bir dönemini Yakutistan topraklarında siyasi sürgün olarak geçirdi. Onun sürgün dönemi Türk bilim tarihi için oldukça önemli bir eserin de doğuşuna neden oldu. V. L. Seroşevski'in 1896 yılında yayınlanan ve bilim literatüründe “Yakuti” adıyla ünlenen incelemesi o güne kadar Saha Türkleri üzerine yapılmış hemen hemen en kapsamlı çalışmaydı. Vatslav Leopold Seroşevski'nin Türk kültürüne katkısı sadece bu çalışmayla sınırlı kalmamıştır. Sürgün yaşadığı bu topraklarda evlenen, bu toprakların doğasına ve insanına hayran kalan Seroşevski aynı zamanda yazdığı hikâyelerle de Saha Türkünün adını, geleneklerini ve yaşam tarzını Rus edebiyatına taşıdı. Rus bilim adamı “Yakuti” adlı çalışmayla Saha Türkünün tanırken Rus okuyucu, Saha Türkünün gururlu, fakat acınası hayatını onun kaleminden çıkan bu hikâyelerden öğrendi.

Anahtar Kelimeler: Saha, hikâye, gelenek, edebiyat

ABSTRACT

Polish-born Siberian exile Vatslav Leopold Seroshevsky spent a period of his life as a political exile in the territory of Yakutia. However, his exile period led to the birth of an important work for Turkish history of science. His study which was reputed with the “Yakuty” title in scientific literature and published in 1896 was almost the most comprehensive work about the Sakha Turks until that time. Vatslav Leopold Seroshevsky's contribution to Turkish culture is not limited only with this work. Seroshevsky who married in exile in these lands and admired the nature of this country brought the Sakha Turks' name, traditions and lifestyles to Russian literature with his stories at the same time. While Russian scientist familiarized Sakha Turks with Seroshevsky's work entitled as “Yakuty”, Russian reader learned from his stories Sakha Turks' proud but miserable life.

Key Words: Sakha, story, tradition, literature

Sürgün, bir insanın sevdiklerinden uzaklaşması ve özgürce (?) yaşadığı ortamdan ayrılıp bilmediği, yabancı olduğu yerlerde yaşamak zorunda kalması olarak tanımlanabilir.

---

*Yrd. Doç. Dr., Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Üyesi.

Sürgünü hapis hane yaşamından ayıran temel özellik, dört duvarın olmamasıdır. Gerçek yaşamda ise duvar (duvarlar), bireye, çağa ve yaşanan koşullara göre değişken kavramlardır.

Bilindiği gibi, Çarlık Rusya'sı kendi devamlılığı için sürgün politikasını oldukça başarılı bir şekilde uygulamış sistemlerden biriydi. Kendi devamlılığını sağlama politikası bazı durumlarda sistemin kendi çöküşünü de hızlandıran ve kolaylaştıran bir etmene dönüşmüştür. Sisteme karşı olan aydınlar, sürgün cezası sayesinde görüşlerini merkezden en uzakta bulunan halklara, toplumlara ulaştırabilmiş ve ayrıca onların sistemin devamlılığına karşı olan toplumsal gelişimlerine katkıda bulunmuşlardır. Elbette bu katkı tek taraflı değildir. Sürgün cezasına çarptırılan kişi, birikimlerini ve yaşadıklarını daha farklı toplumsal bir yapıyla paylaşma imkânı bulurken aynı zamanda kendi gelişimini de sağlamıştır. Kendi doğal ortamını yitiren aydın, sürgünde bulunduğu bu dönem içinde ya yaratıcılığını ön plana çıkarmış ya da zaman ve koşullar içinde yok olup gitmiştir.

Türkoloji biliminin Rusya sınırları içinde gelişiminde Çarlığın sürdürdüğü "sürgün" politikasının bu açıdan oldukça yararlı olduğu görülmektedir. Pek çok aydın, yazar, sürgünde kendinden olmayanın dilini, kültürünü öğrenmiş ve bunu bir inceleme konusu yaparak ilk çalışmaların temellerini atmıştır.

Makalemizde üzerinde duracağımız Polonya kökenli- siyasi suçlu ve "Yakutskie rasskazı" adlı hikâye kitabının yazarı, Vatslav Leopoldoviç Seroşevski'yi de yaratan sürgün yılları olmuştur. V. Seroşevski adı ülkemizde Saha Türkleri üzerine çalışan araştırmacılar için vazgeçilmez bir kaynaktır. Araştırmacının 1896 yılında yayınlanan ve daha çok literatürde kısa adıyla "Yakuti"¹ bilinen çalışması, Saha Türkleri üzerine yazılmış alanındaki en kapsamlı ilk çalışma olarak tanımlanmaktadır.

1858 yılında Polonya'nın Vulka- Kozlovskaya kasabasında doğan V. L. Seroşevski, Varşova'da lisede okuduğu sıralarda hükümete karşı bir derneğe üye olmakla suçlandı. Başlangıçta kürek cezasına mahkûm edilen Seroşevski'nin cezası küçük yaşta olması nedeniyle Sibirya'ya sürgün cezası olarak değiştirildi.²

V. L. Seroşevski'nin hayatındaki on iki yıllık (1880- 1892) sürgün dönemi, sadece etnografik çalışmayla dolu değildir. Bu on iki yıl, Seroşevski'nin aynı zamanda ilk edebiyat çalışmalarını da kalem aldığı dönemdir. Yazar, ilk sürgün yeri olan Verhoyansk'ta bulunduğu 1880 yılında Saha Türkü Anna Sleptsova adlı bir kadınla evlenir.³ 1886 yılında eşi ölüncüye dek yazar için Yakutistan toprakları sadece bu şehirle sınırlıdır. 1886 yılından sonra Yakutistan sınırları içinde serbest dolaşım hakkı alan Vatslav, içinde bulunduğu toplumu daha iyi inceleme imkânına da sahip olmuştur. Kaynaklarda bazı konularda net bilgiler olmasa da yazarın, Saha Türkü bir kadınla evlenmiş olması onun gerek içinde bulunduğu toplumu gerekse konuşulan dili daha iyi öğrenmiş olmasını sağlamış olmalıdır. Çünkü inceledikleri toplumun dilini iyi derecede bilmeyen ve alan araştırmalarını çevirmen yardımıyla

¹ 1898 yılında yayınlanan bu çalışma, "Yakuti. Opit Etnografiçeskogo izsledovaniya V. L. Seroşevskogo" adıyla yayınlanmıştır.

² Gülsüm Killi, "Seroşevski'de İsiax", **KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi**, cilt, 1, Sayı 1, (Bahar 1999), s. 106.

³ "Vatslav Seroşevski i ego semya" (hronika), **ILIN**, 2002- 2.

gerçekleştiren diğer araştırmacılardan farklı olarak V. Seroşevski'nin sözlü anlatı türlerini de başarıyla derlediği bilinmektedir.⁴

V. L. Seroşevski'nin sürgün dönemindeki derlediği malzemenin bilim adamları tarafından edebiyat çalışmalarında da yararlandığı görülmektedir. Yazarın 1895 yılında yayınlanan “Yakutskie rasskazi” adlı eseri, onun hem kaleminin gücünü hem de sezgisel dünyasını ortaya koymaktadır. Dört hikâyeyi içeren bu çalışmanın yayın yeri dönemin kültür şehri, St. Petersburg'tur. Eserin 1997 yılında Kuduk yayinevi tarafından Moskova'da tekrar yayınlanıncaya kadar defalarca yayınlandığı bilinmektedir.

Çarlık Rusya'sında Sibiryalı tiplerinin edebiyatta kullanımını inceleyen N. N. Rodigina, dönemin pek çok dergisinin farklı amaçlarla da olsa Sibiry toplumundan insanların kaderlerini anlatan hikâyelere yer verdiğini belirtirken ‘Russkaya Mısl’⁵ dergisinin de bu akımı desteklediğini belirtmektedir.⁶ N. N. Rodigina'nın makalesinde derginin 1895 yılına ait sayılarından birinde Seroşevskiy'in kitabına derginin yaklaşım şekli gösterilmiştir.

“Farklı halk ve ülkelerin yaşam biçimi, onun bütün tasvirlerinde, etnografik yazı ve hikâyelerde, seyahatler şeklinde ilgi çekici olmaktadır. Bu artan ilgi, bizim için az çok yabancı olarak kalmış ve ‘toprağımızın’ kadrosuna girmiş bu tür ülke ve halkların tasvirlerini de sağlamalıdır. Samimi ve yetenekle yazılmış bu tür hikâyeler çok az veya hemen hemen yok denecek sayıdadır, toplumların eğitilmiş sınıflarının olduğu uygar dünyada devletler, bizim Rusya'da gördüğümüz gibi, kendi anayurtlarıyla ilgili oldukça sınırlı bilgilere sahiptirler”.⁷

Dönemin liberal yönelimdeki dergisi bile V. L. Seroşevski'nin yararlılığı karşısında saygı duyma gereğini hissetmektedir.

Saha edebiyatı üzerine çalışan araştırmacı Larisa Samsonova da “Russkaya Mısl” dergisinde yer alan düşünceyi yüz yıl sonra benzer bir şekilde dile getirmekte ve Seroşevski'nin Saha halkı için taşıdığı önemi şu cümlelerle vurgulamaktadır. “Doğu Sibiry'nın bilinmeyen dünyasını insanlığa sunanlardan biri Vatslav Seroşevski'dir. Onun Rusça kaleme aldığı hikâyeleri okuyucuya Sahaların ve Tunguzların (Evenklerin) kendilerine özgü yaşam biçimini, psikolojilerini ve günlük uğraşlarını ulusal dildeki leksik birimlerin kullanımıyla göstermiştir”.⁸

⁴ Fatih Kirişçioglu, “Olonkho Metinlerinin Toplanması ve Araştırılması”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'a Armağan, Sayı 13, Konya, 2003, s. 229- 230 (ss. 227- 233).

⁵ Moskova'da 1880- 1908 yılları arasında aylık olarak yayınlanan bu derginin yazar kadrosu içinde dönemin ünlü yazarı A. P. Çehov da yer almıştır. Araştırmacıların liberal eğilimli olarak tanımladıkları dergi, 1905 yılından sonra tamamen sağ kanada geçmiş ve belirli bir süre yurt dışında yayınlanmıştır. M. Klevenskiy, “Russkaya mısl”, **Literaturnaya entsiklopediya**, c. 10, Moskova, Hudojestvennaya literatūra, ss. 397- 398.

⁶ N. N. Rodigina, “Obraz Sibirskih ‘inorodtsev’ v jurnaalnoy presse poreformennoy Rossiyskioy imperii kak instrument formirovaniya sotsialnih identičnostey”, **Gumanitarne nauki v Sibiri**, 2007, No 3, s. 127.

⁷ Kitap eleştirisi. “Seroşevski V. L. Yakutskie Rasskazi”, **Russkaya mısl**, 1895, No 4, ss. 154-155. Bu bilgi N. N. Rodigina'nın makalesinden alınmıştır.

⁸ Larisa Samsonova, “Ekzotizm v yakutskih rasskazah V. Seroşevskogo”, **İLİN**, No 1- 2001

Rus edebiyat tarihçi S. V. Kastorskiy, Maksim Gorki ve çağdaşlarını incelediği yazısında V. Seroşevski'ye de realist yazarlar arasında yer vermektedir. Araştırmacı, doksanlı yıllarda M. Gorki'nin ardından edebiyat ortamına katılan genç realist yazarlar arasında V. Seroşevski'yi de saydıktan sonra onların belirgin özelliklerini vermektedir. Bu özellikler arasında ünlü Rus etnograf Vladimir Bogoraz Tan'ı ve V. Seroşevski'yi "Farklı kabilelerden oluşan halkıyla Sibiry, Tan ve Seroşevski tarafından gösterilmiştir" demektedir.⁹

1895 yılındaki yayında yazar, baba adını kullanmamış ve eserine yazdığı kısa sunumda, farklı zamanlarda Rusça ve Lehçe dergilerde yayınladığı hikâyeleri "günümüzde Sibiry ve özellikle onun uzak bölgelerine uyanan ilgi" sonucunda ilk olarak bir araya getirip yayınlamayı gerekli gördüğünü belirtmiştir.

Çalışmanın ikinci baskısı kısa bir süre sonra 1898'de tekrarlanır. Yazarın baba adının yer almadığı bu yayında yazarın bir dönemde kullandığı takma adı "Sirko" da gösterilmiştir. Birinci yayında olduğu gibi ikinci yayında da dört hikâye, üç efsane metni yer almaktadır. Birinci yayından farklı olarak yazar, on altı sayfalık önsözde başta Saha Türkleri olmak üzere Sibiry'nin yerli halklarıyla ilgili kısa, fakat anlaşılır bilgiler vermiştir. Ayrıca kitap, yazarın "Yakutı" adlı çalışmasında kullanılan on dokuz resimle de süslenmiştir.¹⁰

Yazarın "Yakutskie rasskazi" adlı hikâye seçkisinde yer alan dördüncü hikâye Saha Türklerini değil, Tunguz yaşamından bir inanç ögesini konu edinmiştir. Bunun dışında yer alan üç efsane metni ise yazarın sahada yaptığı derlemeler olduğu için burada incelemeye alınmamıştır.

"Yakutskie rasskazi"da yazarın farklı dönemlerdeki çalışması olan toplam dört hikâye yer almaktadır. Kitabın birinci hikâyesi "Sonbahar"¹¹ adını taşımaktadır. Bu hikâye ile ilgili olarak ilginç bir bilgi yer almaktadır.

"1884 yılının sonbaharından 1885 yılının başlangıcına dek Yan Sleptsov'un yanında (Srednekolımsk'tan 300 km daha kuzeyde) yaşar. Burada "Sonbahar" adlı ikinci hikâyesini yazar, bu hikâye V. Sirko takma adıyla 1888 yılında 'Golos' gazetesinde yayınlanır. Bu hikâyeler, yazarın söğüt kabuğundan hazırladığı mürekkeplerle gazete kağıdı parçalarının kenarlarına yazılmıştır. Bu el yazmaları Polonya'ya dönen politik sürgünler tarafından illegal bir şekilde kürklerinin astarına dikilip ulaştırılmıştır".¹²

Hikâyenin adından da anlaşılacağı üzere, sonbahar hem hikâyenin geçtiği zamanı hem de hikâyenin gizemli kahramanı Hahak'ın yaşamının son zamanlarını tanımlamaktadır. Hikâyenin daha ilk sayfalarında puslu ve karamsar bir sonbahar havası egemendir. Yazar, içinde bulunduğu ortamı, az sayıda kelimeyle kurduğu yalın ve etkileyici cümlelerle tasvir eder. Doğa her ne kadar mükemmel de olsa yaşanan ortamlar doğa kadar temiz ve saf değildir. Yazarın birkaç gün süren aralıksız yağmur nedeniyle misafir olarak kaldığı çadırın içini "Mümkün olan bütün pislikler: yiyecek artıkları, balık ve av kalıntıları, buzağuların

⁹ S. V. Kastorskiy, "Gorkiy v godi reaktsii", *İstoriya russkoy literaturı*, Moskova- Leningrad, c. 10, 1954, s. 414.

¹⁰ V. L. Seroşevski, *Yakutskie rasskazi*, Leyfert Matbaası, S. Petersburg, 1898, 108 sayfa.

¹¹ Rusça adı "Osen".

¹² "Vatslav Seoşevskiy i ego semya" (hronika), *İLİN*, 2002- 2.

gübresi- toprağa basılmış ve yaz boyunca kurumuş her şey ıslanmış ve çadırı dayanılmaz bir kokuyla doldurmuştur".¹³

Vatslav Seroşevski, anlattığı toplumun yaşam biçimiyle ilgili bilgi de vermeyi ihmal etmemektedir.

"Çadırın ortasından tahta bir çit geçmekte ve çadırı ikiye bölmektedir: sağ taraf erkekler, sol taraf kadınlar için".¹⁴

Elbette verilen bilgiler bununla sınırlı değildir. Yazar, misafir olarak kaldığı çadırın sahibi ve onun ailesini anlatırken de dönemi için ilginç sayılabilecek bilgiler vermeyi ihmal etmez. Çadırın sahibi olan Mihaylo'nun iki kızı vardır. Fakat "Küçük satılmıştır, fakat babasının yanında yaşamaktaydı, zira onun ücreti alıcı tarafından henüz tamamiyen verilmemişti".¹⁵

Bu dönemdeki evlilik ilişkilerinde damadın kızın ailesine para ödediği, bazen büyük miktardaki bu parayı taksitle ödeyen gençlerin taksit bitene kadar eşleriyle bir araya gelemediği bilinmektedir.¹⁶

Hikâyede yazarın misafir olduğu çadırda derin bir sessizliğin hüküm sürdüğü belirtilmektedir. Bu, fırtına öncesi bir sessizliğe benzemektedir. Yazar bu sessizliği "Birkaç Yakutun bulunduğu yer için alışılmadık bir sessizlik ..." olarak tanımlamaktadır. Konuşkan ve deneyimlerini çevrelerindekiyle paylaşmayı seven Saha Türkleri için bir çadırda uzun süre sessiz kalınması bir sorunun olduğuna işaret olmalıdır. Yazarın tahmini doğru çıkmış ve "Ben bu sessizliğin iyi bir şekilde sonuçlanmayacağını hissettim ve gerçekten de çok geçmeden fırtına patladı".¹⁸

Ev sahibinin yanında çalışan işçisiyle kavgasından ve onun karısı tarafından susturulmasından sonra yazar çadırdan çıkar. Dışarıdaki ortamı bir ressam duyarlılığıyla vermeye başlar.

"Yağmur damlaları ağaçların ve çalıkların kararmış dallarında pırlantalar gibi parıldıyordu... Geçip giden fırtınanın görülmeyen gözyaşlarının incileri sallanan söğütlerde titriyordu".¹⁹

Yazar doğayla ilgili tasvirleri verirken ilginç görünüme sahip bir dağdan da bahseder. Yazar, dağın adının "Şaytan tu- mul" olduğunu ve bunun "Şeytanların Dağı" olarak Rusçaya çevrilebileceğini belirtmektedir.²⁰ Daha sonra dağın neden bu adı aldığı yazar tarafından mantıklı bir şekilde açıklanacaktır.

¹³ V. L. Seroşevski, *Yakutskie Rasskazı*, 1895, s. 2.

¹⁴ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 2.

¹⁵ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 3.

¹⁶ V. L. Seroşevski, *Yakuti. Opıt Etnografıçeskogo izsledovaniya V. L. Seroşevskogo*, 1898, S. Peterburg, s. 525.

¹⁷ V. L. Seroşevski, *Yakutskie Rasskazı*, S. Peterburg, 1895, s. 3.

¹⁸ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 3.

¹⁹ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 6.

²⁰ Rusçası "Les dyavolov", (Şeytanların Ormanı).

Gerçekte burası kirli yeşil tek tip bir yosunla ve bölgeye ait bitkilerle kaplı bir yamaçtır. Arada sırada seyrek olarak yer alan ağaçları “dazlaklaşmış bir kafada dimdik duran saçlara...” benzeten yazar, bu yamacın ardından dikkatsiz bir yolcunun kolaylıkla ensesini veya ayağını kırabileceği bir patikadan geçer.²¹

Burada çizilen puslu kompozisyon içinde her şey daha farklı görülmektedir. Bu nedenle ormandaki garip görünümünün sıklıkla yerli halk tarafından “orman şeytani” olarak tanımlandığını belirten V. Seroşevski, burada hiçbir hayvanla ve “şeytan” adını almış Tunguzun kurumuş cesediyle karşılaşmamıştır.

Vatslav Seroşevski, bölgenin Tunguzdan dolayı bu adı aldığını açıklamaktadır. “Onlar alışıldığı üzere ağaç altında veya bir yar yakınlarında, kurumuş, küçülmüş, ucubeleşmiş formlarda oturmakta, gagalanmış göz bebekleri ise doğuya doğrudur. Dizlerinde ağaç bir yay veya bir tüfek tutarlar, ayaklarının yakınında kırık saplı bir balta yer alır, gümüş ve boncukla işlenmiş kemerlerinin yanında ise kırık bıçaklı kınlar asılıdır. Ölenin canlılara zarar vermemesi amacıyla silah kırılmıştır. Yan tarafta ortalığa saçılmış geyik kemikleri, koşum ve küçük Tunguz kızakları vardır. Hiç kimse hiçbir zaman, burası için oldukça değerli olan, bu nesnelere birini almaya cesaret edemez. Küstah olana korkunç bir ceza gelecektir: alınan geri verilmedikçe ve kendi yerine dönmedikçe o, günlerce uyuyamayacaktır.”²²

Bu tasvirleri veren yazar, ormanın derinliklerine dalar ve bir göl kıyısında kendini bulur. Gölde avlanan balıkçı kıyıya çıkınca yazar, balıkçının yakınlarda oturan, daha önce karşılaştığı bir balıkçı olduğunu görür.

V. Seroşevski'nin balıkçıyla sohbeti ve balıkçının göller hakkındaki bildikleri üzerine kuruludur. Saf, içten balıkçı bildiklerini arkadaşıyla paylaşmaktan kaçınmaz. “Göller çeşitlidir, gökyüzündeki yıldızlar kadar çoktur onlar. Düşünüyorum da yıldızlar göllerin bulutlardaki yansımasıdır! Yıldızlar gibi göller de çeşitlidir... Büyük, küçük, derin- dibine ulaşamazsın... ve hem küçük hem de bataklık olanlar. Bazılarında balık yağlıdır, diğerlerinde zayıf. Bazılarında su zararlıdır- ondan içen hayvan geberir, insan hasta olur; diğerlerinde su hava gibi temizdir”²³

Vatslav Seroşevski için saf balıkçı tiplmesi sadece edebiyat çalışmalarının yanı sıra onun bilimsel çalışmaları için de önem taşımaktadır. Seroşevski'nin “Yakutlar” adlı çalışmasında verdiği kaynak kişiler aynı zamanda onun hikâyelerinde yer alan Saha Türkleri olmalıdır.

Yazar, ormandaki yolculuğuna fakir balıkçıyla devam etmektedir. Onlar kayığı karadan itip diğer bir göle giderler. Bu gölde kayığa sırt sırta oturup ilerlerler. Yazar bu görüntüyü şu şekilde tasvir eder. “Birbirimize sırt sırta verip hafifçe dayanarak ikiyüzlü bir tanrı gibi kayıkla gittik, birinin kafası sakallı, Avrupalı, diğeri düz, çıplak, Moğol”²⁴

Saha Türkleri, Sibirya topraklarında sevecen ve dost canlısı olarak tanınan konuşkan insanlardır. Balıkçı, düşüncelerini yol arkadaşıyla içtenlikle paylaşmaktadır. Günümüzde her

²¹ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 8.

²² V. L. Seroşevski, *age.*, s. 10.

²³ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 17.

²⁴ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 18.

şeyin bozulduğu ve eskinin her zaman daha iyi olduğu inancının hiç de yeni olmadığını görürüz bu konuşmalardan.

"Yaşlılar eskiden her şeyin farklı olduğunu söylerler. Her şey iyiydi, çünkü sular çoktu... Samurlar çadırlara gelirdi, balıklar da o kadar çoktu ki balık yakalamak için göle ok atmak yeterliydi..., şimdi ise hiçbir şey yok. Samurlar gitti, balıklar azaldı; sadece tüccarlar... Çay, tütün, kurşun veriyorlar... Ben de tüccar olmak isterdim".²⁵

Sonunda söz dönüp dolaşır fakir balıkçının arkadaşı Hahak adlı Saha Türküne gelir. Hahak bölgede saygı gören usta bir avcıdır. Hahak'ın kişiliğini fakir balıkçı bir filozof edasıyla yorumlar.

"Hahak hiçbir zaman övünmedi, hiçbir zaman başarılarından bahsetmedi, her zaman diğerlerinden çok fazla bilen insanlara özgü suskunluğa sahipti".²⁶

Sonunda yazar, fakir balıkçıyla birlikte çevresinde saygı uyandıran Hahak'ın evine varır. Hahak kapının önünde çevresine toplanmış insanlara bir şeyler anlatmaktadır.

"Domuz! Onu gördüm. İğrenç! Onda tüy bitmez; çıplak, kirli, aptal ve kötüdür! Kulakları büyük, kuyruğu ince ve yılan gibi döner, gözleri küçük, dişleri ise köpeğinki gibidir".²⁷ Hahak'ın anlattıklarından onun büyük şehirde bulunduğu ve Yakutistan topraklarında pek de sevilmeyen domuzu gördüğü anlaşılmaktadır.

Bu sırada yazarın kapıda görünmesiyle sohbet kesilir. Çocukların "Nuça!" sesleri yükselir.²⁸

Yazar, balıkçıyla birlikte Hahak'ın evine misafir olur, yemekten sonra Andrey adındaki bir gençten konuşmaya başlanır. Hahak, kaybolduğu düşünülen bu gencin bir ayı tarafından öldürülmüş olabileceğini ileri sürmektedir.

"Ne vücudunu ne elbisesini bulamamışlar. O, her zaman ganimetlerinin kalıntılarını toprağa gömer, kanını bile yerden kazır"²⁹ diyerek gencin ayı tarafından yok edilmiş olabileceğini, aksi takdirde ondan geriye bir şeyler kalabileceğini dile getirir.

Daha sonra ayının Saha Türkleri arasında bilinen olan özelliklerini sıralar:

"O, kurnaz ve öç alıcıdır! Kırgınlığı uzun zaman unutmaz! Andrey bir şeyle onu gücendirmiş olmalı, o bu nedenle ondan gençliğini aldı. O, uzaklarda yaşamıyordur, dağlarda, yakınlarda, bizim burada konuştuğumuzu duyar ve anlar; insan gibidir, hatta insandan iyidir... Onun derisini soyduğunda onun bir kadına benzediğini görürsün".³⁰

Hahak, eskiden ayılardan korkmadığını belirttikten sonra yazara derisi soyulmuş artık kullanamadığı elini gösterir ve onlardan çokça öldürdüğünü, bunun için onu cezalandıracaklarını düşünmektedir.

²⁵ V. L. Seroşevski, *age.*, ss. 18- 19.

²⁶ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 21.

²⁷ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 23.

²⁸ Saha Türkleri Rusları "Nuça" olarak adlandırmaktadır.

²⁹ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 26.

³⁰ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 26.

V. Seroşevski'nin Sibiryâ hikâyeleri olay sadeliğiyle ön planda olan anlatılardır. Hikâyesinin sonunda Seroşevski, "İki yıl sonra Hahak'ın ormanda iz bırakmadan kaybolduğunu duydum. Öç alıcı 'orman prensleri' onunla işlerini bitirmişti"³¹ diyerek Hahak'ın öngörüsünün gerçekleştiğini bildirmektedir. Gerek Saha Türkleri gerekse Yakutistan topraklarını yurt edinmiş diğer topluluklar için ayı hem kutsal hem de korkulan bir hayvandır.

Bu hikâyede yazar, onu çok etkileyen doğayı tasvir etmenin yanı sıra halk inançlarıyla ilgili bilgileri de anlatımın içersine ara ar yerleştirmektedir. Bu teknikle Vatslav Seroşevski, okuyucusuna bilimsel bir çalışma okuyor hissini vermeden onu yaşamak zorunda kaldığı bu toprakların gizemiyle tanıştırmaktadır.

Yazarın bu kitapta yer alan ikinci hikâyesi "Kaçırılmış Genç"³² adını taşımaktadır. "1885- 1887 yıllarında Yazar, Bayagantay ulusunda yaşar, burada üçüncü Yakut hikâyesi olan 'Ukradenniy paren' i yazar. Bu hikâye daha önceki takma adla 'Golos' gazetesinin 1888 yılında yayınlanır".³³

Adından dolayı farklı çağrışımlar yapsa da hikâye konusu oldukça ilginç bir çizgide gelişmektedir. Yazar, bu hikâyede de yöreye ait kelimeleri vermekte ve böylece okuyuculara bölgede yaşayan halkın farklı bir kültüre sahip olduğunu göstermektedir. Yazarın bu yöntemi, günümüz edebiyatına göre oldukça sıradan bir uygulama olarak düşünülebilir, fakat kitabın baskı tarihi dikkate alındığında Rus okuyucu için farklılığın ne kadar çarpıcı olduğu anlaşılabilir.

Hikâye kahramanlarından biri olan Anya, "kımını" adı verilen ve Saha Türklerinin düğün törenlerinde önemli bir rolü olan kamçıyı örmekte usta olan bir kızdır. Hikâyeden onun düğün öncesinde köylere geldiği, genç kızlarının çeyizleri arasında yer alan giysileri dikerek geçimini sağlamaktadır.

Yazar, Anya'yı okuyucuna tanıtırken onun diğer insanlardan farklı özelliklerini verirken aynı zamanda günün Yakutistan'ında kadınların acınası durumunu da vurgulamaktadır. "O özgürdü, kimseye satılmamıştı. Babası ölmüş, erkek kardeşi yoktu, annesi diğer çocuklarıyla birlikte açlıktan ölmüştü, sadece Anya kalmıştı".³⁴

Karşımızda ailesi olmayan, kimsenin sahip çıkmadığı ve o günün koşullarında el sanatıyla geçimini sağlayan özgür bir kız yer almaktadır. Bu nedenle yazar, "Kendi kızlarına onun izinden gitmelerini yasaklamalarına karşın herkes Anya'yı severdi"³⁵ ifadesiyle Anya'nın istenmeyen özgürlüğünün çok da kabul görmediğini belirtmektedir.

Yirmi iki yaşında oldukça sağlam yapılı ve güzelce sayılabilecek olan Anya, şimdi uzak akrabası Taras'ın yanındadır. Taras'ın kızı Biça ve damat adayı Keherges, Anya'yı bir abla gibi görüp sevmektedirler.

Biça'nın çocuksuluğuna karşın damat adayı Keherges göz doldurucu bir delikanlıdır. Onların önünde duran tek iş, en kısa zamanda şehre gitmek ve evliliği bir kilise de resmiyete

³¹ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 29.

³² Rusçası "Ukradenniy paren" dir.

³³ "Vatslav Seoşevskiy i ego semya" (hronika), *ILIN*, 2002- 2.

³⁴ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 32.

³⁵ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 32.

dökmektir. Bunun için Biça'nın babası Taras önderliğinde gençler hazırlanırlar. Önde Taras atın üstünde, arkadaki atta iki genç sabah karanlığında yola çıkarlar.

Yol, özellikle Yakutistan doğasının ilginç görünümelerini sergilediğinde Vatslav Seroşevski için kaçınılmaz tasvirler içermektedir.

"Dağlar arasından vadiden gittiler. Yamaçlarda büyüyen orman yoğun bir sisle örtülmüştü. Çevrede, taygada her zaman olduğu gibi sessizlik vardı; sadece at toynaklarını altındaki kar hışırıyordu".³⁶

Yolcular, uzun bir yolculuktan sonra sonunda şehre varırlar. Biça'nın ilk gördüğü görüntü karşısındaki şaşkınlığı dikkat çekicidir. Kız, bir yerlerde yangın olduğunu söyleyince, babası Taras onun kilisenin altın kubbesi olduğunu belirtmek zorunda kalır. Hikâyede gerek Biça gerekse Keherges'in ilk kez şehirde bulunuyor olmaları, onların şaşkın halleri V. Seroşevski tarafından ustaca aktarılır.

Daha önce sıkça şehirde bulunduğu anlaşılan Taras ise açıklayıcı, yol gösterici bir kimliğe bürünür. "Hayır, kilisenin altın çatısı. Bakın, her şeye bakın, sadece benden uzaklaşmayın, kaybolmayın. Burada evler ve insanlar ormandaki sivrisinekler gibidir".³⁷

Hayatında ilk kez şehir ve şehir insanlarını gören Keherges "Avrupalı giyimli, gelip geçen herkese şapkasını çıkararak selam veriyordu".³⁸ Anlaşılan bütün Avrupa giyimli insanları Keherges başkan olarak düşünmektedir. Grup, kilisenin önüne geldiğinde Keherges'in söylediği sözler, onun su katılmamış saflığını en içten bir şekilde ortaya koymaktadır.

"Taras! Taras! Burada rahibin kendisi oturuyor olmalı, Tanrıya ne kadar yakın!".³⁹

Çadırdı veya ağaç kulübede yaşayan bir Saha Türkünün taştan yapılmış, güzel bir kilise binası karşısında söyleyebileceği en içten cümle budur.

Sonunda grup kiliseye girer. En sonda ağzı açık, çevresine şaşkın gözlerle bakan Keherges vardır. Yazar, burada kilisedeki ışık oyunlarının etkileyiciliğini oldukça usta bir anlatımla ortaya koymaktadır.

"Altın ve gümüşten yansıyan, avizenin kristal süslerinde kırılan güneş ışınları gökkuşağının bütün renklerini ince iplikler şeklinde dağıtıyor, rahiplerin giysilerine de binlerce renk olarak dökülüyordu".⁴⁰ (s. 41)

Vatslav Seroşevski'nin Yakutistan topraklarında yaşadığı sürgün döneminde Saha Türklerinin genel olarak ikili bir inanç sistemi içinde buldukları bilinmektedir. Sonradan gelen Hristiyanlık kabul edilmiş gözükmese de "tanrılar" iki tanedir. Rusların ve Sahaların tanrısı. Elbette Rusların tanrısı kilisede yaşar, Sahaların tanrısı ise her yerde. Belki de bu nedenle V. Seroşevski, Taras'ın davranışını açıklama gereği duymuştur.

Tören sırasında Taras "... göğsüne vurdu ve içtenlikle Tanrıdan, güçlü Rus Tanrısından kızına mutluluk diledi".⁴¹

³⁶ V. L. Seroşevski, *age.*, ss. 35- 36.

³⁷ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 37.

³⁸ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 38.

³⁹ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 39.

⁴⁰ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 41.

Tören sonrasında grup kiliseden çıkar. Taras, damadını meyhaneye votka almaya gönderir ve kendilerine çabuk yetişmesini emreder. Hayatında ilk kez şehirde ve ilk kez bir Rus meyhanesinin puslu ortamında bulunan Keherges şaşkınlık içindedir. Sonunda meyhanecinin yardımcısı bir fiçı votka getirir ve genç kolunun altında votkayla dışarı çıkar. Güneş batmaya, hava kararmaya başlamıştır. Zavallı genç Taras'ı bulmaz. Gece bütün ağırlığıyla şehre hâkim olmuştur. Genç adam ise "... evlerin çevresinde dolaşmış, onlara korkuyla bakmış ve soğuktan, açlıktan ve endişeden titremiştir".⁴²

Bu sırada şaşkın gencin yanına yaklaşan bir iki ayyaş onun votka fiçısını fark eder ve onu alıp bir eve götürürler. Başlangıçta votkanın kayın pederi Taras'ın olduğunu içemeyeceğini söyleyen genç sonunda bu ayyaşlarla birlikte votkayı içer.

Taras, gece geç bir vakitte onu bir kar kümesi üzerinde sızmış uyur halde bulur. Yanında boş votka fiçısı durmaktadır. Biça'nın yardımıyla genci ata bindirip eve getirirler.

Ertesi gün evde genç kimsenin yüzüne bakamamaktadır. Anya onunla şakalaşmaya çalışır, fakat gencin ruh halini anlayıp vazgeçer. Bu sırada Biça hastalanır, onun hastalığından Keherges suçlanır, zira "...dün ateşe yağ dökmeyi unutmuşlar ve Keherges'in ölen akrabalarını bunu bu şekilde hatırlatmışlardır".⁴³

Ateşe gösterilen saygı ve onun sıkça beslenmesi gerektiği inancı Saha Türkleri arasında oldukça yayındır. V. Seroşevski, burada ateş ve atalar kültüyle ortak bağlantıların da olduğunu belirtmektedir.⁴⁴

Taras, damadının evine gitmesini ve giderken Anya'yı da bırakmasını ister. Böylece iki genç yola koyulur. Anya'nın evine vardıklarında Anya Keherges'e birkaç gün yanında kalmasını, hem onun hem de atın kendini toparladıktan sonra yola koyulmasını ister. Keherges bu teklifi kabul eder.

Bu birkaç gün on güne dönüşür. Keherges'in her gitmeye niyetlenişinde Anya onu öpücükleri ile bu fikirden vaz geçirir. Sonunda yirmi üç yaşında Keherges lakaplı Kangalas ulusundan gencin kaybolduğu haberi dört bir yana yayılır.

Bir akşam Taras Anya'nın evine gelir ve onun genci alıkoyduğunu anlar. Anya'ya çocuğu bırakmadığı için sayıp sövmeye niyetlenir. Anya buna direnir ve "Küfretmeyin! siz beni doyurmadınız, giydirmediniz. Benim efendim ve prensim değilsiniz... Sen, Taras benim akrabam ve yaşlı olman bana istediğini yapma hakkı vermez. Ben ona kötü bir şey mi yaptım? Artık o küçük değil... Zenginsin diye senden korkmuyorum..."⁴⁵ diyerek özgürlüğünü ifade eder.

Bu sırada Keherges atına atlayıp kaçmaya çalışır. Taras, damadının arkasından adamlarıyla koşturur. Ateşin karşısında duran Anya kederle bağırır.

⁴¹ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 42.

⁴² V. L. Seroşevski, *age.*, s. 50.

⁴³ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 55.

⁴⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. V. L. Seroşevski, *Yakuti. Opit Etnografiçeskogo izsledovaniya V. L. Seroşevskogo*, 1898, S. Peterburg, s. 641.

⁴⁵ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 63.

“Anacığım, sevgilimi aldılar, aldılar!”.⁴⁶

Vatslav Seroşevski'nin çalışmasında yer alan diğer bir hikâye “Haylak” adını taşımaktadır. Hikâyenin adından anlaşılacağı gibi bu kelime Rusça değildir. Yazar da bu kelimeyi hikâyenin daha ilk sayfasında dipnotla açıklamakta ve bu kelimenin Yakutlar tarafından cinayet işlemiş sürgünleri tanımlamak için kullanıldığını belirtmektedir. Kelimenin Rusça anlamının “bekçi” olduğu ve küçük düşürücü bir anlam taşıdığı yazar tarafından belirtilmiştir.

Buradaki “küçük düşürücü” kavramı dikkat çekicidir. Saha Türklerinin belirli bir eğitim almış, siyasi olaylara karışıp Sibiryaya sürgüne yollanmış kişilere karşı daha saygılı bir yaklaşım içinde oldukları, onları “küçük düşürücü” bir adla tanımlamadıklarını belirtmek gerekir.

Vatslav Seroşevski'nin bu hikâyesi de onun Saha Türkleri arasında yaşadığı dönemde öğrendiği veya duyduğu bir yasak aşk üzerine kuruludur. V. Seroşevski, Haziran 1883'de Srednekolmsk üzerinden Andılah'a geçtiği, burada başlangıçta Andrey'in yanında, daha sonra da Apollon Sleptsov'un yanında yaşadığı bilinmektedir. O, burada ilk Yakut hikâyesi olan “Haylah”ı yazmış, hikâyeyi V. Sirko takma adıyla 1887 yılında Varşova gazetesi “Golos”da yayınlamıştır.⁴⁷

Hikâyenin kahramanları Habdjiy ve karısı Keremes, diğer önemli karakter ise Kostya Hruşçev adlı Rus sürgündür.

Hikâyede o gün Sahalar arasında var olan gelenekler ve zaman içinde Rus etkisiyle değişen hareket tarzlarına da gönderme yapılmaktadır. Habdjiy karısı Keremes'e teşekkür ederken “Gerçek bir Rus gibi karısını kucakladı, ilk önce onun yanağını bir Yakut gibi kokladı, sonra onu Rus gibi dudaklarından öptü”⁴⁸ şeklindeki anlatım toplumda artık Rus etkisinin günlük yaşamın her alanına, evdeki özel hayata kadar girdiğini göstermektedir.

Habdjiy karısıyla evlenirken bir rahip tarafından karısı Keremes'e Evmoniya adının verilmiş olduğunu öğrenmekteyiz. Fakat yazar, kadına Keremes adının bu addan daha güzel geldiğini belirtmektedir. Keremes'in düşüncesine göre bu adı rahip ve bölge yazıcısı bilmek zorundaydı, “...bunun için Yakutlar onlara vergi ödüyorlardı”.⁴⁹

Karı kocanın evliliğinde çocuk dışında bir eksik görülmemektedir. Kocasının eve bir “haylak” getirmesiyle onların hayatlarında belirgin değişimler yaşanmaya başlar.

Keremes gelen zorunlu misafirin görünümüne başlangıçta bir türlü alışamaz. Yazarın zaten “Keremes, burada doğmuş, yüzleri tamamen Yakutlara benzeyen rahip ve bölge yazıcısı dışında şimdiye kadar bir Rus görmemişti”⁵⁰ şeklinde verilen açıklamanın altında Keremes'in başlangıçta Rus'u pek de kabul etmediğini ortaya koymaktadır. Kocasını Habdjiy de zaten Rus sürgününün evinde kalmasından hoşnut değildir. O, Kostya'nın zenginlerin çadı-

⁴⁶ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 63.

⁴⁷ “Vatslav Seoşevski i ego semya” (hronika), *ILIN*, 2002- 2.

⁴⁸ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 65.

⁴⁹ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 70.

⁵⁰ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 76.

rında veya evinde yaşaması gerektiğini hikâye boyunca sık sık dile getirir ve Kostya'dan da bunun için çaba göstermesini ister.

Bütün bunların dışında Keremes bu Rus'tan korkmaktadır. Zira "O bu Nuçalar hakkında pek çok hikâye duymuştu. Onun bölgesinin efsaneleri onların gaddarlığıyla ilgili acımasız şeyler dile getirirdi, masallarda onların adı kötüyle eş anlamlıydı".⁵¹

Fakat zaman geçtikçe Kostya ve Keremes arasında bir yakınlaşma başladı, zaman içinde bu yakınlaşma Keremes'in pek de arzu etmediği bir hale dönüştü. Artık kocasının olmadığı her anda Kostya onun yanında beliriyor ve onunla ilişki kurmak için elinden gelen her şeyi kullanıyordu.

Kostya'nın dikkat çeken bu çabaları sonucunda Habdjij Rusla karısı arasında bir yakınlaşma olduğunu sezer ve bunu elden geldiğince engellemek için eve kör masalcı kadın Upaça'yı getirir. Vatslav Seroşevski, hikâyeye yeni katılan bu kahramanı "O sadece deri yumuşatır, fakat tarihte kimsenin duymadığı uzun, gerçek hikâyeler anlatırdı"⁵² diye tanımlamaktadır.

"Upaça'yı yedirdiler, içirdiler ve ona duvar boyunca sıralanan yerlerden birinde bir yer hazırladılar; ertesi sabah kadın elinde deriyle oturdu ve çadırdakilerin bakışlarına, onların orada olup olmadığına dikkat etmeden sonu gelmeyen hikâyeye başladı".⁵³

Upaça'nın bu sonu gelmez hikâyeleri, körlüğü ve yaşlılığı nedeniyle evden çıkamaması Kostya'nın Keremes'le ilişkisini büyük ölçüde engellemekteydi.

Yazar, eserde sık sık Upaça'nın anlattığı hikâyeden konuya uygun alıntılar da yapmaktadır. Anlatılanlardan hareketle Upaça'nın masal veya efsane türünden çok Saha Türklerinin olonho adını verdikleri destanların özetlerini verdiği ileri sürülebilir.

Örneğin Keremes'in Kostya'nın kollarından kurtulup eve girdiği sırada Upaça, şunu anlatmaktadır.

"Her yıl Tunguz geldi ve kızı istedi, her yıl bin geyikten fazlasını getirdi, fakat Yakut reddetti. Bize fazlası gerekmiyor, kızı sana değil bir Yakuta veya bir "Nuça"ya vereceğim, dedi. Böylece avcı sürüleriyle komşu dağlara gitti".⁵⁴

Artık Keremes ve kocası Habdjij günleri saymaya başladılar. Bir ayın bitmesine az bir süre kalmıştı ve yapılabilecek çok şey de yoktu. Kostya ise her gün daha sinirli olmaya başlamıştı. Bunu kör anlatıcı Upaça bile sezinlemişti, ya artık daha kısık sesle hikâyelerini anlatıyor ya da susmayı tercih ediyordu.

Fakat Kostya da korkuya kapılmıştı, yaptıklarının farklı bir sonucu olabileceğini o da sezinleyebiliyordu. "Korku onu daha fazla sarmaya başladı. Bazen geceleyin uyanıyor ve ev sahiplerinin perde gerisindeki yatağında olup bitenleri dinliyordu. Uyuyamayarak ya ani bir ölüm düşüncesiyle ya da geçmiş zevklerin hatıraları ve Keremes'in hayaliyle yatakta dönüp duruyordu."⁵⁵ (s. 110).

⁵¹ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 77.

⁵² V. L. Seroşevski, *age.*, s. 102.

⁵³ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 102.

⁵⁴ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 106.

⁵⁵ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 110.

V. Seroşevski'nin bu olumsuz tiplemesi, zaman zaman halüsinasyonlar da görmektedir.

"Bir gün kulübede birilerinin dikkatlice yürüdüğünü hissetti; yataktan fırladı ve masada unutulmuş bıçağı aldı. Fakat bu bir yanılsamaydı. Çadırın karanlığında bakışları hiçbir şey fark etmedi, sadece uyuyanların horultusunu duydu. O yeniden yattı, fakat bıçağı elinden bırakmadı. Soğuk demirin hissi belirsiz, fakat bildik tabloların hepsini canlandırdı. Terleyip ve bütün vücuduyla titreyip onlara baktı... damarlarındaki kan donmuştu. O kendini bu karanlıkta elinde bıçakla uyuyanların üzerine eğilmiş olarak gördü, solgun, kanlara bulanmış insan figürleri gördü... Ağrılı bir inlemeyle diğer tarafına döndü"⁵⁶

Bir gün sonra Kostya'nın nöbetleri ve içindeki kötü arzular artık dayanılmaz duruma gelmişti. O sabah küstahlığı daha da ileri götüren Kostya evlilerle arasındaki perdeyi kaldırdı ve Keremes'i yanına çağırdı. Bu sırada uyanan Habdjiy'le aralarında bir kavga yaşandı, fakat Kostya bu kavgayı kazanmış görünüyordu.

Şimdi Kostya amacına ulaşmak için Keremes'i de karalamaya başlamıştı.

"Sen, onun beni sevdiğini düşünüyorsun! Sen buna inanma! Onun elbette yüzlerce aşığı oldu! Gerçekten bilmiyor musun, her kadının kocası nasıl aldatacağını düşündüğünü! O ilk benimle yatmadı!"⁵⁷

Keremes'in bunların yalan olduğunu söylemesine karşın Kostya karalamasına devam eder. Akşamları kendisiyle yalnız kalmak için kadının kocasını ineklere bakmaya gönderdiğini söyler.⁵⁸

Bu karalamalar sayesinde Kostya amacına ulaşmaya başlamıştır. Karı kocanın birbirlerine karşı olan güvenlerini zedelemeyi başarmıştır. Keremes, kocasına bunlara inanıp inanmadığını sorduğunda cevap sadece sessizlik olur.

Artık Habdjiy için tek çıkar yol kalmıştı, prense gidip durumu anlatmak. Prensin evine gittiğinde onun orada olmadığını gören Habdjiy içinde bulunduğu durumu prensin karısıyla annesine anlatır.

"Kadınlar birbirlerine bakar ve her şeyi anlarlar. Haylak'a lanet okurlar ve başlarını sallayarak üzüntülerini ifade ederler:

-Onlar böyle, güneyden gelenler işte! Onları buraya şeytan gönderdi. Bizi ne için cezalandırıyorlar? Ne için? Hangi günahtan?"⁵⁹

Kadınların Ruslara karşı olumsuz yaklaşımı, hikâyenin geçtiği dönemde Yakutistan topraklarına güneyden gelen göçün büyümesini ve yerli toplum tarafından özellikle adi suçlulara karşı olumsuz yaklaşımı sergilemektedir.

Uzun bir bekleyişten sonra sonunda Habdjiy prensle görüşmüş ve olan biteni ona anlatmıştır. Prens ertesi gün Habdjiy'in çadırına gelir.

⁵⁶ V. L. Seroşevski, *age.*, ss. 110- 111.

⁵⁷ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 115.

⁵⁸ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 115.

⁵⁹ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 117.

Prens karşısında bile Kostya'nın küstah tavrında bir değişme olmaz. Örneğin prens Habdjiy'in morarmış yüzünü gösterip bu ne diye sorduğunda Kostya "Nereden bileyim... prensin yüzüne bakmadan soğuk bir şekilde kendi kendine yapmış olmalı diye cevap verir".⁶⁰

Sonunda bu küstahla başa çıkamayacağını anlayan prens daha alttan alarak "... sana başka bir kadın verelim. Bunun kendi kocası var"⁶¹ demekle yetinir.

Kostya'nın bu kadını istiyorum cevabına prens yarın sürenin dolduğunu ve buradan gitmesi gerektiğini bildirir. Prensın gidişyle çadıra sessizlik hakim olmuştur.

Habdjiy "Bir zamanlar zengindim, şimdi fakirim üstelik bir de ayıbım var"⁶² deyince Keremes, Nuçanın gidişyle her şeyin eski haline döneceğini dile getirir. Habdjiy ise tek kuruluşun buradan Tunguzlara gitmek ve onlarla dağlarda göçer bir şekilde yaşamakta olduğunu düşünür.

Bu sırada dışarıdan gelen Haylak masanın kenarında duran baltayı alır. Keremes Habdjiy ve yaşlı anlatıcı Upaça taş kesilmiş gibi dururlar. Kostya'nın öfkesini gözleri görmeyen Upaça bile sezinlemiştir. Çadırın içindekiler hışımla kendilerini dışarı atarlar. Upaça, Habdjiy dışarı çıkabilmiştir, fakat Keremes yoktur.

Çadırın içinden acı bir çığlık ve kırılan kemiklerin sesi gelir. Habdjiy çadıra saldırır, fakat bütün girişler kapalıdır. Habdjiy sinir kirizi içinde yere yığılır. Kendine geldiğinde silahlı atlıların onun çadırının çevresini kuşattığını görür.

Atlılar çadırın kapısını baltayla kesip içeri girerler.

"Yerde ölü Keremes'in cesedi yatmaktadır. Göğsündeki yaradan koyu bir kan nehri akmıştır... Bu korkunç görünümün yanında Haylak oturmuş ve eliyle cesede vurmaktadır. O, tiksindirici bir gülümsemeyle ..." Yakutların cinayet işlediğini söylemektedir.⁶³

Habdjiy'in Kostya'nın üstüne atılmasına silahlı adamlar engel olur.

Vatslav Seroşevski, hikâyenin sonunda Rus Kostya'nın cezalandırılıp cezalandırılmadığıyla ilgili bir bilgi vermemektedir. Gerçekte buraya sürülmüş Kostya için ceza ne olacaktır? Hiçbir ceza Keremes'i geri getirmeyecektir. V. Seroşevski, cezayı okuruna bırakmakla yetinir.

Vatslav Seroşevski'nin "Yakutskie rasskazi" adlı çalışmasında yer alan dördüncü hikâye "Tanrılara Kurban" adını taşımakta ve Sibiryaya topraklarının eski bir halkı olan Tunguzlar arasında geçmektedir. Yazar, bu hikâyeyi diğer çalışmalarından sonra 1893 yılında İrkutsk'ta bulunduğu sırada kaleme almıştır.⁶⁴

Burada özet olarak vermeye çalıştığımız üç hikâye, Saha Türklerinin gündelik yaşamını bütün çıplaklığıyla dönemin Rus okuyucunun gözleri önüne sermektedir. Üstelik bu hikâyelerde ilk olarak sıradan Rus okuru için bilinmedik bir halk ve onun acıları, sevinçleri

⁶⁰ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 123.

⁶¹ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 123.

⁶² V. L. Seroşevski, *age.*, s. 125.

⁶³ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 129.

⁶⁴ V. L. Seroşevski, *age.*, s. 96

yer almaktadır. Saha edebiyat araştırmacıları, bu hikâyelerin ilk defa Saha Türklerini edebiyata soktuğunu belirtmektedir.

“... adlı çalışması yüz yıl önce halk için büyük tirajlarda yayınlanmıştır. Rusya’daki geniş okuyucu kitlesi ilk olarak Yakutistan’ı Vatslav Seroşevski’nin eserlerinden öğrenmiştir”.⁶⁵

Elbette V. L. Seroşevski’nin Türk kültürüne katkısı, sadece bir Türk topluluğunu sıradan Rus okuyucusuna tanıtmakla sınırlı değildir. Bu hikâyelerle birlikte pek çok Türkçe kelime de hikâyeye kahramanlarıyla birlikte Rus yazı diline geçmiştir. V. L. Seroşevski, hayatının bir döneminde yaşamak zorunda kaldığı bu topraklara ve bu toprakların onu kucaklayan insanına borcunu fazlasıyla ödemiş Polonyalı aydın, Çarlık sürgünü, Saha Türkünün dostudur.

KAYNAKÇA

- Baskakov, N. A., “Yakutskie Zaimstvovaniya v Russkom yazıke”, **Vzaimo- Vliyanie i Vzaimo- Oboşçenie Yazıkov Narodov SSSR**, Moskova, 1977, ss. 264- 270
- Kastorskiy, S. V., “Gorkiy v godı reaktısi”, **İstoriya russkoy literaturı**, Moskova- Leningrad, c. 10, 1954, ss. 405- 469.
- Killi, G., “Seroşevskiy’de Isıax”, **KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi**, *cilt, 1, Sayı 1, (Bahar 1999)*, ss. 105- 111.
- Kirişçioglu, F., “Olonkho Metinlerinin Toplanması ve Araştırılması”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun’a Armağan, Sayı 13, Konya, 2003, ss. 227- 233.
- Klevenskiy, M., “Russkaya Mısl”, **Literaturnaya Entsiklopediya**, c. 10, Moskova, Hudojestvennaya literaatura, ss. 397- 398.
- Rodigina, N. N., “Obraz Sibirskih ‘ınorodtsev’ v jurnaalnoy presse poreformennoy Rossiyskiy imperii kak instrument formirovaniya sotsialnih identiçnostey”, **Gumanitarnie Nauki v Sibiri**, 2007, No 3, ss. 126- 129.
- Seroşevskiy, V., **Yakutskie rasskazı**, M. Merkuşev Matbaası, S. Petersburg, 1895, 192 sayfa.
- Seroşevskiy, V., **Yakutsskie rasskazı**, Leyfert Matbaası, S. Petersburg, 1898, 108 sayfa.
- Samsanova, L., “Ekzotizmi v yakutskih rasskazah V. Seroşevskogo”, **İLİN**, 2001- 1. (<http://ilin.sakhaopenworld.org>) (ET: 01. 09. 2010)
- “Vatslav Seroşevskiy i ego semya” (hronika), **İLİN**, 2002- 2. . <http://ilin.sakhaopenworld.org>. (ET: 02. 09. 2010)

⁶⁵ L. Samsonova, “Ekzotizmi v yakutskih rasskazah V. Seroşevskogo”, **İLİN**, 1- 2001